

2. HISTORICKÝ A SOUČASNÝ NÁSTIN PÉČE O OSOBY SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Péče o jedince se sluchovým postižením zaznamenala v historickém kontextu různé etapy, které bychom mohli ve vztahu k jejich vzdělávání rozdělit na období usilující, aby *sluchově postižení mluvili orální řečí* a období prosadit svůj vlastní *mateřský jazyk – znakový jazyk*.

I když se může zdát, že v současnosti jsou podmínky pro vzdělávání, životní zázemí i dosažitelnost technických pomůcek pro sluchově postižené velice příznivé, není přístup k těmto osobám vždy a všude akceptován ani v současnosti.

PRŮVODCE STUDIEM

Historické záznamy o sluchově postižených sahají do starověku, kdy náhled na defektní jedince byl spíše likvidační. V českých zemích byl nejčastěji používán termín hluchoněmí, kteří byli ze společnosti vyčleňováni než akceptováni. Snahou bylo vzdělávat nějakým způsobem tyto osoby a postupně je začleňovat do společnosti, naučit sluchově postižené mluvit.

Kapitola nastiňuje přehled výchovně-vzdělávací péče o sluchově postižené, včetně významných osobností podílejících se na přístupech ve výchově a vzdělávání sluchově postižených v českých zemích v časovém sledu několika období až do současnosti.

Situace nedoslýchavých jedinců je příznivější než například těžce sluchově postižených, a to z hlediska získávání komunikačních kompetencí a následně i společenského uplatnění.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování kapitoly získáte:

- znalost o historickém přehledu vývoje péče jedinců se sluchovým postižením
 - vědomosti o charakteristikách snah ve výchově a vzdělávání jedinců se sluchovým postižením
 - přehled o přístupech ve výchově a vzdělávání sluchově postižených v současnosti
 - přehled o současných výchovně-vzdělávacích institucích pro sluchově postižené pro jednotlivé věkové skupiny od preprimární, primární, sekundární až po terciální oblast
-

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Institucionální péče, období preceptorátu, milánský kongres, orální přístup, totální komunikace, bilingvální přístup, institucionální výchovně-vzdělávací instituce.

2.1 Období preceptorátu

Průkopníci ve vzdělávání neslyšících se snažili dokázat, že neslyšící jedinci se dají vzdělávat, že jsou schopni se vzdělávat. **Období preceptorátu**, jak byla nazvána doba počátků a snah neslyšící jedince vzdělávat (Svačina, 1976), je charakteristické metodami, které vedly k odstranění komunikační bariéry neslyšících. Do výuky se zařazovalo čtení, psaní, prstová abeceda a artikulace.

V 18. století a na začátku 19. století začaly vznikat první školy (ústavy) pro neslyšící, jak v zahraničí (Francie, Anglie, Německo) tak i u nás. První ústav pro hluchoněmé byl v

Praze založen v roce 1786. Vzdělávací přístupy ke sluchově postiženým byli obdobné – orální způsob výuky a snaha naučit neslyšící mluvit. Ryze **orální přístup** představovala **německá metoda**, zastoupená Samuelem Heinickem. Ve Francii De l'Épée prosazoval a prezentoval **metodu znakového jazyka** pro neslyšící (**francouzská metoda**). Docházelo ke sporům mezi příznivci obou přístupů, které vyvrcholilo v roce 1880 kongresem učitelů hluchoněmých v Miláně (Hrubý, 1998).

Na území Čech a Moravy se tradice orálních metod se váže k datu 1786, kdy byl založen první ústav pro hluchoněmé v Praze. Po vzoru vídeňského ústavu pro hluchoněmé se na této škole začala rozvíjet i znaková řeč. Ředitel ústavu Václav Frost stanovil, aby se ve vyučování používala orální řeč ve zvláštních hodinách, ale náboženství i jiné vyučovací předměty byly vyučovány posunkovým – znakovým jazykem. Hovořilo se o tzv. Frostově – pražské, syntetické metodě (Krahulcová, 1996).

Postupně vznikaly na našem území další ústavy pro hluchoněmé v Brně, Litoměřicích, Českých Budějovicích, Lipníku, Ivančicích, Šumperku, Valašském Meziříčí a Hradci Králové.

2.2 Období po milánském kongresu

Historické období po milánském kongresu nastolilo v Evropě etapu, kdy byla vytlačována francouzská metoda (znakový jazyk) z výuky neslyšících a nahrazována kombinovanou metodou, jejíž prioritou byl orální způsob výuky upřednostňující mluvenou řeč. Mezi další přední učitele hluchoněmých v našich zemích patřili například Karel Malý, Karel Výmola, Melichar Bednařík, aj. Období po milánském kongresu označuje Hrubý (1998) jako období temna pro neslyšící, trvající téměř sto let. Milánským kongresem se vytlačovala francouzská metoda a do výchovy a vzdělávání sluchově postižených se zaváděl kombinovaný způsob výuky s orálními přístupy, prstovou abecedou i znakovým jazykem.

V období mezi oběma válkami bylo charakteristické prosazováním mluvené řeči a odezírání. Po roce 1945 se začala rozvíjet i technická podpora v podobě elektroakustických zesilovacích přístrojů, které využívaly diskriminační schopnost sluchového analyzátoru. Dochází i k diferenciaci sluchově postižených dle stupně sluchové vady. Začíná se rozvíjet institucionální výchova a vzdělávání i pro předškolní věk, včetně pregraduální a postgraduální přípravy pedagogických pracovníků.